

Több igen hangsúlyos rész is található a kötetben. A szerző példának okáért a többenél nagyobb teret szentel az olasz hadba lépés részletes vizsgálatának, továbbá az olasz fronton 1915–1918 között lezajlott események bemutatásának.

A szerző alapvetően osztrák szemszögből tekinti át az első világháború történéseit, szembe-tűnő, hogy magyar nyelvű irodalmat és forrást nem használ, kivéve néhány német, illetőleg angol nyelvre is lefordított alapművet. A háború menetében az egyes hadszíntereken történtek jobb meg-értését segíthették volna a térképmelléletek (kivével a Monarchia szempontjából két legfontosabb hadszíntér, az orosz és az olasz frontról készült első és hátsó borító belső részén lévő vázlat).

A Monarchia első világháborús szerepét világosan, tényszerűen összefoglaló mű méltán tarthat számat az Ausztria–Magyarország első világgégés alatti történiáját jobban megismerni kívánó, az igazi könyvcsemegék iránt fogékony olvasóközönség érdeklődésére, de ott a helye a korszakkal és a Nagy Háború történetével foglalkozó szakemberek könyvespolcán is.

Balla Tibor

RÉVÉSZ TAMÁS

A LÉGJÁRÓ

Petróczy István, az első magyar katonai repülő élete

(Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013. 320 o.)

Az egyre ismertebb – és elismertebb – ifjú kutató, korábban megjelent, alapvetően helytörté- nénszi vénáját bizonyító könyve (*Repülőtér az Alpokalján*) után immár hadtörténészként lépett a nyilvánosság és a szakma elé. Révész Tamás már évek óta a legfelkészültebb Petróczy-szakértőként tartatik számon a szűkebb szakma berkeiben, s ezzel a munkájával véglegesen megkérdőjelezhe- tetlenné tette ezt a tényt.

Nem csoda, hogy beleszeretett ebbe a témába, hiszen a XX. század rendkívül érdekes évtizedeit kellett alaposan megismernie kutatásai során: dicsőséges és felemelő periódusok (a motoros repülés hőskora, a [repülő-]technika rohamos fejlődése, a „légierők” megjelenése), tragikus évek (az első világháború borzalmai és Trianon rettenete), a küzdelmes újrakezdés évei (a magyar katonai repü- lés rejtett, majd nyíltabb életre keltése) váltották egymást.

Révész Tamás eme évtizedeken át, ezek Szkillái és Kharüdiszei között szalalmozva, egy ki- emelkedő katonai repülő életútját bemutatva vezeti végig az olvasót.

Először a Szepességi Petróczon (Petrovce, ma Granč-Petrovce) élt, „tízlandzsás” ősi Petróczy családod mutatja be a szerző, melynek létezése a XIII. századtól kimutatható, és amely „a törzsökös Szakács (Zakach) család ősi nevét elhagyta és faluja nevét vette fel és használja.” (26. o.) Ez lehe- tőséget ad a szerzőnek, hogy a helység történetét is felvillantsa az olvasó előtt. Minderre szükség volt Révész Tamás szerint: „A Petróczy nemzetség történetének ilyen részletes ismertetését azért tartottam fontosnak, mert ezek az előzmények és gyökerek nagyban meghatározták Petróczy István indíttatását, komolyan befolyásolva egész gondolkodásmódját.” (40. o.)

Miután hozzávetőlegesen sikerült tisztázni a születési dátum (1874 vagy 1876) körüli bizony- talanságot, a szerző röviden vázolja a Monarchiabeli tisztképzés stációit, bemutatja Petróczy István életútjának négyéves al- (Kismarton), hároméves főreáliskolai (Morvaféhertemplom) és ugyancsak hároméves akadémiai (Bécsújhely) periódusait. Csapatszolgálata és a Katonaföldrajzi Intézetben végzett tevékenysége felvillantásával lehetőséget nyújt Révész arra, hogy az olvasó rálátást kapjon a korabeli tiszt, „pályai”-re.

A Orville Wright 59 másodperces, 259 méteres első motoros repülése után hat évvel Bécsúj- hely város tanácsa határozatot hozott repülőtere megépítéséről, ezzel megteremtve a Monarchia motoros (katonai) repülésének bölcsőjét. Az itt települt Katonai Léghajós részleghez 1910. február

2-án vezényelt Petrőczy István százados júliusban – a magyarok között elsőként – megkapta a 13. sorszámu „tábori pilóta” igazolványt. Ezzel élete éles, új és rendkívül jelentős fordulatot vett. A szerző ezt követően bemutatja a katonai pilótakiképzés kezdeti lépéseit. Petrőczy százados az első lépésektől mind nagyobb szerepet kapott e téren, legyen az pilótakiképzés, repülőtér-építés vagy repülőverseny. 1913-ban viszont már repülőszázad-parancsnokként méretetett meg, majd 1914 szeptemberétől visszatért a „bölcshöz” a bécsújhelyi repülőcsoport és repülőtér parancsnokaként. 1915-ben a balkáni haderő légügyi referenseként, majd a bécsújhelyi repülőtisztai iskola parancsnokaként működött. A következő évben ismét harctéri tapasztalatok szerzésére nyílt módja repülőegység-parancsnoki beosztásban, illetve megszervezte a 3. hadsereg légi fényképészeti részlegét. 1917-ben átvette a Repülőarzenál parancsnoki beosztását. A Monarchia összeomlása azonban lezárta Petrőczy alezredes gazdag életpályájának ezen szakaszát.

Révész Tamás ezt követően felvázolja az önálló magyar katonai repülés megteremtésére irányuló, kezdetben nyílt, majd – a Trianoni békediktátum következtében – rejtett erőfeszítéseket, s ebben Petrőczy István alezredes (ezredes) tevékenységét, mint a Honvédelmi Minisztérium 37. (Légügyi) osztályának a vezetője, később légiforgalmi igazgató, a Kereskedelemügyi Minisztérium II. Légügyi szakosztályának a vezetőjeként.

1923 nyarán lezárult Petrőczy ezredes katonaelete. A szerző azonban tovább kutatta tevékenységét, így bepillantást nyújt abba, hogy a két világháború közötti magyar belpolitika miként hatott rá, milyen konkrét szerepet vállalt benne mindaddig, míg 1929-ben meg nem találta az újabb nagy kihívást, a Légoltalmi Liga megszervezését. Emellett jelentős publikációs tevékenységet is végzett a légoltalom-légvédelem problémakörében.

A könyvből megismerhetővé válik Petrőczy István élete utolsó másfél évtizedének nehézsége is: az imádott „életközegéből” való mind egyértelműbb kimaradás, a háború, felesége súlyos betegsége, lakásának és vagyonának „szétbombázása”, majd a háború utáni népbírói ítélet, amely a korábbi politikai tevékenységére való tekintettel megfosztotta rendfokozatától és nyugdíjától. A később visszakapott nyugdíjtörődék és kegydíj ellenére, 1957-ben bekövetkezett halála talán megváltás volt számára. A könyv végén a szerző külön fejezetet szentel Petrőczy István helikopterrel kapcsolatos elképzeléseinek, különböző találmányainak.

A Petrőczy sors-, pálya- és munkatársairól közreadott adatok mind a „szakmabeli”, mind a laikus érdeklődők figyelmére számot tarthatnak, a témakör kutatói számára pedig értékes segítséget nyújthat a bőséges irodalom-, folyóirat-, elektronikus dokumentum- és egyéb forrásjegyzék is.

M. Szabó Miklós

GLENN FOARD – RICHARD MORRIS

THE ARCHAEOLOGY OF ENGLISH BATTLEFIELDS. CONFLICT IN THE PRE-INDUSTRIAL LANDSCAPE

(Council for British Archaeology: York, 2012. 216 o. ISBN 9781902771885)

Glenn Foard 1976-ban diplomázott régészetből az University of London hallgatójaként, 2008-ban szerzett PhD tudományos fokozatot a battlefield archaeology tárgyköréből (University of East Anglia), jelenleg az University of Huddersfield tanára. Richard Morris professzor 1971-től foglalkozik régészettel. Régészetet tanított az University of York és az University of Leeds-en, jelenleg az University of Huddersfield tanára. Foard és Morris egyik fő kutatási területe a szigetországi közép- és kora újkori csatateretek kutatása.

A jelen munka az Egyesült Királyság csatatereteinek régészeti kutatási eredményeit hivatott bemutatni. A monográfia tartalomjegyzékkel, a felhasznált képek és táblák jegyzékével, a kötetben szereplő rövidítések feloldásának listájával és (az angol mellett francia és német nyelven is olvas-